

Puk & Ko Observatielijst

Analyse doelen Jonge kind

slo

Maart 2013

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling

Verantwoording

2013 SLO (nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling), Enschede

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Informatie

SLO

Afdeling: Primair Onderwijs & Kenniscentrum Leermiddelen

Postbus 2041, 7500 CA Enschede

Telefoon (053) 4840 664

Internet: www.slo.nl & www.leermiddelenplein.nl

E-mail: so-po@slo.nl & leermiddelenplein@slo.nl

Puk & Ko Observatielijst

DEEL 1: ACHTERGRONDGEGEVENS

Titel	<i>Puk & Ko; Observatielijst</i>
Auteurs	CED, Projectbureau Ontwikkeling & Onderzoek Katinka de Croon; Maaike van der Ploeg – Feenstra; Ilse Poort
Uitgever	Uitgeverij Zwijsen
Jaar van uitgave	2003-2004
Doelgroep	(Meertalige) peuters op peuterspeelzalen (2,5 tot 4 jaar). Het pakket richt zich met name op kinderen voor wie Nederlands niet de moedertaal is.
Samenstelling van het instrument	De observatielijst is onderdeel van het totaalprogramma <i>Puk & Ko</i> . Dit programma bestaat uit de volgende onderdelen: activiteitenboek met gebruikswijzer, observatielijst en tien activiteitenkaternen (één per thema); vier prentenboeken, twee knieboeken, twee audio-cd's en de handpop Puk. Additioneel zijn materialen voor thuis verkrijgbaar.
Doorgaande lijn	<i>Puk & Ko</i> legt een basis om in groep 1 met de methode <i>Ik & Ko</i> verder te werken. <i>Puk & Ko</i> en <i>Ik & Ko</i> vormen samen een programma voor voor- en vroegschoolse educatie (<i>Ko Totaal</i>).
Geanalyseerde onderdelen	Gebruikswijzer en observatielijst
Uitgangspunten en doelstellingen van het instrument	"Het hoofddoel van <i>Puk & Ko</i> is een basis te leggen voor de Nederlandse taalvaardigheid, zodat de peuters met een redelijke taalvaardigheid in het Nederlands aan het basisonderwijs beginnen. De nadruk ligt hierbij vooral op de taalvaardigheden spreken en luisteren en op de uitbreiding van de woordenschat. Daarnaast besteedt <i>Puk & Ko</i> aandacht aan de ontwikkeling van sociaal communicatieve vaardigheden en aan de beginnende rekenontwikkeling. <i>Puk & Ko</i> is dus niet alleen een taalprogramma, maar een totaalprogramma dat de brede ontwikkeling van jonge kinderen stimuleert." Doel van de observatielijst is om te helpen bepalen of een kind voldoet aan (een groot deel van) de voorwaarden om moeiteloos te kunnen instromen in groep 1 van het basisonderwijs.
Korte beschrijving van visie op <u>het jonge kind</u> zoals aangegeven in het instrument/ de methode	"Plezier, interesse en betrokkenheid zijn voorwaarden om te kunnen leren; of dat nu het leren is van taal, rekenen of sociaal-communicatieve vaardigheden. Voorafgaand aan het leren in groep 1 en 2 moet zijn voldaan aan de voorwaarden om dat leren zo succesvol mogelijk te laten plaatsvinden. Met <i>Puk & Ko</i> werk je samen met de kinderen aan het bereiken van die voorwaarden."
Inhoud	De Observatielijst is onderdeel van het totaalprogramma <i>Puk & Ko</i> . Het is een hulpmiddel om te bepalen of een kind aan (een groot deel van) de voorwaarden voldoet om moeiteloos te kunnen instromen in groep 1 van het basisonderwijs. De lijst sluit aan op de observatielijst bij <i>Ik & Ko</i> . In de lijst staan doelen geformuleerd voor taalvaardigheid, beginnend rekenen en sociaal communicatieve vaardigheden. Bij alle drie ontwikkelingsgebieden worden deelvaardigheden onderscheiden, die ook weer bestaan uit een aantal aspecten (zie hieronder). Taalvaardigheid neemt het grootste deel van het instrument in beslag. Van alle aspecten worden twee varianten beschreven: 'voorwaarde' en de 'moeilijkere variant'. Bij elk doel wordt een voorbeeld gegeven. De lijst begint met een informatief gedeelte dat ingaat op het doel, de werkwijze en de registratie. Bij de activiteiten wordt steeds aangegeven aan welke taalaspecten gewerkt

	worden. Met symbolen wordt in de activiteit aangegeven waar aspecten van ontluikende gecijferdheid en sociaal-communicatieve vaardigheden aan bod komen. In de Gebruikswijzer wordt aangegeven hoe een peuterleidster op een goede, effectieve manier aan de slag kan gaan met <i>Puk & Ko</i> .
Aspecten taalontwikkeling	Bij <i>Puk & Ko</i> gaat de meeste aandacht naar taalvaardigheid. Binnen taalvaardigheid worden vijf deelvaardigheden onderscheiden: <ul style="list-style-type: none"> • Gespreksvaardigheid (objecten en handelingen aanduiden, antwoord geven, vertellen van gebeurtenissen, vragen stellen, gevoelens en mening uitdrukken, samenspelen in een groep); • Begrijpend luisteren (aandacht luisteren naar een verhaal, reageren op de inhoud van een verhaal, antwoord geven op vragen over het verhaal, voorspellen van het verloop van een verhaal, navertellen van een verhaal aan de hand van prenten, weergeven van de volgorde van gebeurtenissen in een verhaal); • Informatie geven (beschrijven en plaats bepalen van objecten, vergelijken, uitleg geven, omstandigheden: volgorde gebeurtenissen of handelingen); • Institutionele interacties (begrijpen van eenvoudige opdrachten, formeel taalgebruik); • Taalbeschouwing (rijmen).
Aspecten rekenontwikkeling	<i>Puk & Ko</i> werkt aan het opdoen van eerste ervaringen met het rekendomein. Hierbij staan drie gebieden centraal staan: meten, ruimtelijke oriëntatie en ontluikende gecijferdheid.
Aspecten sociaal-emotionele ontwikkeling	<i>Puk & Ko</i> schenkt aandacht aan de ontwikkeling van sociaal-communicatieve vaardigheden. Hierbij gaat het om het leren van basale aspecten van sociaal competent gedrag, gericht op communicatie met anderen. Deze vaardigheden zijn ondergebracht in zeven categorieën: jezelf presenteren en opkomen voor jezelf; samen spelen en werken; gevoelens delen; aardig doen; omgaan met een ruzie; omgaan met een taak; kiezen.
Werkwijze	De leidster maakt voor elk kind een kopie van de observatielijst. De lijst kan gebruikt worden voor alle observaties van het kind gedurende de tijd die deze doorbrengt op de peuterspeelzaal. Per kind wordt de lijst minimaal twee keer per jaar ingevuld, steeds met een andere kleur. Op deze manier kan de ontwikkeling worden gevolgd. Van elk aspect wordt aangekruist of een kind in het wen-stadium (startfase waarin nog geen actieve deelname aan de activiteiten wordt verwacht) zit, de voorwaarde (voor een soepele overgang naar groep 1) 'lukt' of de moeilijkere variant lukt. Na enkele maanden wordt de lijst opnieuw ingevuld. De leidster gaat vooral de items na waar nog geen kruisje staat. Voor de aanvang van groep 1 dienen zoveel mogelijk kruisjes te staan bij 'Lukt dat?' Op een groepsoverzicht kunnen van alle kinderen in de groep worden aangegeven in welk stadium van ontwikkeling ze zich bevinden voor de verschillende (deel)vaardigheden.
Aanwijzingen voor normering	In de observatielijst zijn de verschillende voorwaarden omschreven in termen van 'plezier hebben in', 'interesse hebben in', 'begrip hebben van', 'betrokken zijn bij'. Voor hulp bij het bepalen of een kind een voorwaarde heeft bereikt of niet, wordt bij elke voorwaarde een voorbeeld uit <i>Puk & Ko</i> gegeven.

Aanwijzingen voor hulp bij gesignaleerde problemen	<p>Wanneer een kind nog niet voldoet aan een voorwaarde kan de leidster extra aandacht geven aan het betreffende kind. De methode geeft niet aan hoe dit bereikt kan worden.</p> <p>Wanneer een kind al wel voldoet aan de voorwaarde, dan kan de moeilijkere variant aangeboden worden. In de activiteitenkaternen is in een gekleurd vlak kort aangegeven hoe een leidster de moeilijkere variant kan aanbieden.</p>
---	--

DEEL 2A: ANALYSE-RESULTATEN (beschrijvend)

Taal

Domein Mondelinge taalvaardigheid	
Woordenschat en woordgebruik	Het pakket is met name gericht op kinderen voor wie Nederlands niet de moedertaal is en die bezig zijn met tweede taalverwerving. Dit komt terug in het niveau van de doelen. In de observatielijst is geen aandacht voor woordenschat. In het programma is woordenschat is geen expliciet onderdeel van de taalvaardigheid. Er worden bij de activiteiten van elk thema woorden aangeleerd maar nergens wordt aangegeven hoe groot de woordenschat van een peuter zou moeten zijn. Er wordt alleen aandacht besteedt aan het hier en nu.
Vloeiend en verstaanbaar spreken	Het instrument gaat uit van meertalige leerlingen. De zinnen die van de kinderen gevraagd worden zijn eenvoudig en soms zonder werkwoord. Er wordt geen aandacht besteed aan het beheersen van de klanken en de uitspraak van de woorden.
Luisteren	Observatielijst besteedt aandacht aan het begrijpend luisteren naar een verhaal en aan het begrijpen van eenvoudige opdrachten van de leidster.
Gesprekjes voeren	Gesprekken hebben nog een eenvoudig karakter Van de leerlingen worden nog summiere antwoorden verwacht. Aan gespreksregels wordt nog geen aandacht besteed; wel aan formeel taalgebruik (bijvoorbeeld: dank je wel zeggen). Keuzevragen komen wel aan de orde bij het onderdeel sociaal-emotioneel.
Mening uiten en vragen stellen	In het instrument wordt wel aandacht besteed aan het vragen om hulp en het geven van een mening. Hierbij wordt echter vanuit gegaan dat een kind dit nog niet altijd adequaat en met de juiste woorden kan.
Domein Ontluikende en beginnende geletterdheid	
Leesplezier	Het instrument besteedt aandacht aan leesplezier, zowel van verhalen als van rijmpjes en versjes.
Oriëntatie op boek en verhaal	De doelen komen bij dit onderdeel grotendeels aan de orde, al is het niet altijd expliciet. Voorlezen is een belangrijk onderdeel van het pakket <i>Puk & Ko</i> . Voorspellen van de afloop van het verhaal komt wel aan de orde.
Oriëntatie op geschreven taal	Er wordt geen aandacht besteed aan de oriëntatie op geschreven taal, zowel niet wat betreft lezen als wat betreft schrijven.
Fonemisch bewustzijn en alfabetisch principe	Fonemisch bewustzijn is beperkt tot rijmen: het luisteren en meedoen met rijmspelletjes en liedjes. Er is geen aandacht voor klanken in woorden en voor letters.
Domein Taalbeschouwing	
Algemeen	Het instrument geeft aan aandacht te besteden aan taalbeschouwing. Dit is echter beperkt tot rijmen en rijmspelletjes.

Rekenen

Domein Getallen	
Omgaan met de telrij	In de observatielijst is ook een observatielijst voor rekenen op genomen. Deze is echter zeer summier. Voor alle drie domeinen (Getallen, Meten en Meetkunde) is één doel opgenomen, telkens op twee niveaus: voorwaarde en moeilijkere variant.

	Voor Getallen komt alleen het doel 'Noemen van namen van telwoorden' aan de orde: Kind heeft plezier activiteiten met aantallen; doet mee met rekenliedjes en kent al een aantal getallen zonder per se te begrijpen waarnaar ze precies verwijzen.
Omgaan met hoeveelheden	Niet uitgewerkt in het instrument.
Omgaan met getallen	Niet uitgewerkt in het instrument.
Domein Meten	
Algemeen	Ook hier staat het plezier hebben in activiteiten en het actief meedoen centraal. Doelen gaan in op het besef van groot en klein en van tijd en het met hulp verzinnen van oplossingen voor meetkundige problemen. Bij de activiteiten in de thema's komen wel situaties voor waarbij aspecten van meten een rol spelen.
Lengte, omtrek en oppervlakte	Lengte, omtrek en oppervlakte komen niet expliciet aan de orde. Het enige dat genoemd wordt, is 'enig besef van groot en klein'.
Inhoud	Niet uitgewerkt in het instrument. Het enige voorbeeld dat genoemd staat, gaat wel over inhoud: wat te doen als een puzzel niet in de tas past.
Gewicht	Niet uitgewerkt in het instrument.
Geld	Niet uitgewerkt in het instrument.
Tijd	Vermeld staat: 'begint' enig besef te krijgen van tijd. Het aspect tijd is verder niet uitgewerkt.
Domein Meetkunde	
Oriënteren en lokaliseren	Onder het kopje 'Ruimtelijke oriëntatie' staat vermeld: "Het kind heeft begrip van de plaats die dingen in de ruimte innemen, en kent een aantal woorden die daarmee te maken hebben zoals 'voor', 'achter', 'in' en 'naast'.
Construeren	Niet uitgewerkt in het instrument.
Opereren met vormen en figuren	Niet uitgewerkt in het instrument.

Sociaal-emotionele ontwikkeling

Domein Zelfbeeld/ Ontwikkeling van identiteit	De observatielijst 'Sociaal-communicatieve vaardigheden' is vrij beperkt en bevat zeven doelen, elk op twee niveaus. Het instrument gaat in op 'Jezelf presenteren en opkomen voor jezelf'. Er wordt niet expliciet aangegeven dat het kind zichzelf als 'ik' maar dit blijkt wel uit alle voorbeelden. Het kind kan en wil gevoelens delen met anderen.
Domein Ontwikkeling van zelfstandigheid	Het doel 'voelt zich op haar gemak in de eigen groep' komt impliciet aan de orde bij het opkomen voor zichzelf en het goed kunnen omgaan met ruzie. In de observatielijst voor taal komt aan de orde dat een kind hulp kan vragen.
Domein Sociaal gedrag/ ontwikkeling van sociale vaardigheid	Aspecten van sociaal gedrag komen aan de orde bij het samen spelen en werken (spelen naast of samen met andere kinderen), het herkennen en delen van gevoelens, het aardig doen (complimenten geven) en het omgaan met ruzie.
Domein Werkhouding en concentratie	Het instrument besteedt aandacht aan de werkhouding (rustig werken en zelfstandig een taak uitvoeren).

DEEL 2B: ANALYSE-RESULTATEN (tabel)

- = aanwezig
- ▣ = gedeeltelijk aanwezig
- = niet aanwezig
- n.v.t. = niet van toepassing

Taal

Het kind ...		
Domein Mondelinge taalvaardigheid		
Woordenschat en woordgebruik	Heeft een passieve woordenschat van gemiddeld 4000 woorden.	□
	Heeft een actieve woordenschat van gemiddeld 2000 woorden.	□
	Gebruikt woorden in een andere situatie.	□
	Gebruikt steeds meer verschillende en complexere woorden.	□
	Kent het verschil tussen ik, jij, hij/zij.	□
	Gebruikt verleden tijd.	□
	Gebruikt onbepaalde voornaamwoorden.	□
	Gebruikt bijvoeglijke naamwoorden.	□
	Gebruikt het woordje <u>er</u> .	□
	Heeft 75% van de klinkers en medeklinkers van het Nederlands taalsysteem verworven.	□
Vloeiend en verstaanbaar vertellen	Omschrijving taalniveau.	■
	Maakt zinnen met een vervoegd werkwoord.	■
	Maakt eenvoudige samengestelde zinnen.	□
	Maakt vraagzinnen.	■
	Kan praten over thema's buiten het hier en nu.	□
	Heeft nog moeite met langere zinnen.	■
	Maakt nog regelmatig fouten met onregelmatige werkwoorden.	■
	Vertelt over wat hij gedaan of meegemaakt heeft op verstaanbare en begrijpelijke wijze.	■
	Benoemt en beschrijft alledaagse aspecten, zoals mensen, plaatsen en dingen.	■
Beschrijft een aantal veel voorkomende handelingen, zoals eten of naar bed gaan.	■	
Luisteren	Kan enkelvoudige instructie begrijpen en uitvoeren.	■
	Luistert naar een op de leeftijd afgestemd verhaal en ontwikkelt verhaalbegrip door het interactief voorlezen.	■
	Luistert naar een op de leeftijd afgestemde radio/televisiefragment/gesproken tekst op internet.	□
	Luistert naar een ander.	■

Het kind ...		
Gesprekjes voeren	Kan een gesprek voeren met leidster en een ander kind	☒
	Kent enkele gespreksregels	☐
	Reageert spontaan op ander kind of leidster.	☒
	Geeft antwoord op vragen van de leidster of ander kind.	☒
	Wie-, wat-, waar-vragen.	☒
	Aanwijsvragen.	☒
	Luistervragen.	☒
	Voorspélvragen.	☒
	Keuzevragen.	☒
Mening uiten en vragen stellen	Leert vergelijkingen te maken en zijn mening te geven	☒
	Stelt vragen om ergens meer over te weten te komen: <i>wat, wie, waar, waarom.</i>	☒
	Vraagt om hulp.	☒
Domein Ontluikende en beginnende geletterdheid		
Leesplezier	Geleeft zichtbaar plezier aan voorlezen, boeken en rijmpjes.	☒
Oriëntatie op boek en verhaal	Ontdekt de samenhang tussen illustratie en tekst.	☐
	Heeft ervaring opgedaan met boeken en de manier waarop boeken (voor)gelezen worden.	☒
	Ontdekt de structuur in verhalen.	☒
	Kan de inhoud van het boek al een beetje voorspellen op basis van de omslag van het boek.	☐
	Kan een verhaal na vertellen aan de hand van een plaatjesboek.	☒
	Kan de leidster nadoen als zij stukjes uit het boek uitbeeldt.	☐
Oriëntatie op geschreven taal	Ontdekt dat tekens gebruikt worden om iets te vertellen of leren.	☐
	Ervaart dat dingen die opgeschreven zijn je iets kunnen leren.	☐
	Ervaart dat dingen die je zegt, opgeschreven kunnen worden.	☐
	Ontdekt het verschil tussen 'lezen' en 'schrijven'.	☐
	Bladert door (prenten)boeken en speelt alsof hij eigen en andermans teksten kan 'lezen'.	☐
	Kan, met behulp van volwassenen, eigen boodschappen in een primitieve 'geschreven' versie vastleggen.	☐
Fonemisch bewustzijn en alfabetisch principe	Wordt zich bewust van klanken in woorden.	☐
	Doet mee met spelletjes rond taal.	☒
	Ontdekt de relatie tussen klanken en letters.	☐
	Doet ervaring op met rijmen.	☒
	herkent symbolen.	☐
Domein Taalbeschouwing		
Algemeen	Is op speelse wijze bezig met taal.	☐

Het kind ...		
	Wordt zich bewust van eigen taalgebruik.	☐
	Wordt zich bewust dat je over taal kan praten.	☐

Rekenen

Voor aanvang groep 1 heeft de leerling minimaal ervaring opgedaan met...		
Domein Getallen		
Omgaan met de telrij	Noemen van namen van telwoorden (in liedjes, prentenboeken).	■
	Opzeggen van de telrij vanaf 1 (als liedje of versje).	■
Omgaan met hoeveelheden	Tellen van kleine hoeveelheden waarbij het gaat om synchroon tellen en noemen van telwoorden en eventueel het noemen van het resultaat.	☐
	Het leggen van de één-één relatie door voorwerpen aan elkaar te koppelen of bij elkaar te leggen of te verbinden.	☐
	Vergelijken van kleine hoeveelheden op het oog op 'meer', minder', 'meeste', 'minste', 'evenveel' en vergelijken van grotere hoeveelheden met groot verschil in aantal op het oog op 'meer', minder', 'meeste', 'minste'.	☐
	Omgaan met hoeveelheidbegrippen: meer, minder, meeste, minste, veel, weinig in verschillende betekenisvolle situaties.	☐
	Herkennen van groepjes van 2 en 3 zonder tellen.	☐
	Nadenken over de functie van tellen en betekenis van telwoorden in speelse betekenisvolle situaties.	☐
	Nadenken over begrippen als (heel) veel en (heel) weinig.	☐
	Erbij of eraf halen van steeds een voorwerp/persoon, zoals in versjes (tien kleine kikkertjes, zeven zuurtjes) en beseffen dat het er eentje meer of minder worden.	☐
	(Eerlijk) verdelen van voorwerpen over verschillende kinderen/bakjes of in groepjes.	☐
	Ontdekken dat hoeveelheden verschoven of bedekt kunnen worden zonder dat het totaal verandert.	☐
	Ontdekken dat getalsymbolen, tellen, telwoorden en hoeveelheden iets met elkaar te maken hebben.	☐
Omgaan met getallen	Herkennen van enkele getalsymbolen (cijfers/getallen) (bijvoorbeeld weten hoe de 1 en de 2 heten).	☐
	Praten over getallen en hoeveelheden in betekenisvolle situaties.	☐
Domein Meten		
Algemeen	Situaties waarin aspecten van lengte, gewicht, inhoud, geld en tijd aan de orde komen (bouwhoek, poppenhoek, kring, knutselen, speelzaal, prentenboeken, liedjes)	☐
	Onderzoeken van eigenschappen van voorwerpen (lengte, oppervlakte, gewicht, inhoud, tijdsduur, kleur) en op basis van een eigenschap sorteren (classificeren).	■
Lengte, omtrek en	Oplossen van eenvoudige meetproblemen: vergelijken op lengte en oppervlakte: wie/wat is groter of langer, welke schoen is kleiner, welke	■

Voor aanvang groep 1 heeft de leerling minimaal ervaring opgedaan met...		
oppervlakte	tekening/puzzel is groter, welke toren is hoger?	
	Rijtjes leggen of stapels maken met blokken: hoger en lager maken, langer en korter maken.	☐
	Meten van je eigen lengte, bijvoorbeeld met behulp van een ander en met streepjes op de muur of een strook/stroken.	☐
	Vergelijken en ontdekken van tegenstellingen, leren herkennen van begrippen als: grootste-kleinste, langste-kortste, hoogste-laagste.	☐
	Leren herkennen van begrippen als: lang, groot, hoog, laag, klein.	☒
Inhoud	Situaties waarin vergelijken op inhoud voorkomt: wie heeft meer limonade, welke doos is groter? In welke vaas/beker zit meer water?	☒
	Spelen met vormen en water/zand: vormen vullen, overgieten, vol maken, leeg gooien.	☐
	Vergelijken en ontdekken van tegenstellingen en herkennen van begrippen als: grootste-kleinste (doos, pop, beker), meeste (inhoud), minste en leren herkennen van begrippen als: vol, leeg, in, uit, veel, weinig.	☐
Gewicht	'Tillen' en 'wegen' van verschillende voorwerpen en vergelijken wat zwaarder is en wat lichter is en deze begrippen leren herkennen.	☐
	Samen ontdekken en onderzoeken: wat is zwaar, heel zwaar, heel licht, en deze begrippen leren herkennen.	☐
Geld	Situaties waarin kinderen spelen met kopen en betalen (muntjes geven en spullen daarvoor krijgen), zoals in de winkelhoek.	☐
	Situaties waarin de begrippen kopen, betalen, geld, duur, gebruikt worden.	☐
Tijd	Verkennen van de indeling en verloop van de dag en de namen die we voor de verschillende momenten gebruiken: ochtend, middag, avond, nacht.	☐
	Navertellen van gebeurtenissen in de juiste volgorde.	☐
	Betekenisvolle alledaagse situaties waarin taal en begrippen voorkomen die te maken hebben met tijdsbeleving en tijdsbesef: lang, kort, even, snel, nu, toen, straks, vroeg, laat.	☐
	Betekenisvolle situaties waarin de klok een rol speelt: de klok waarop we aan de wijzers zien dat het later wordt en hoe laat het is (of het al tijd is voor ...).	☐
Domein Meetkunde		
Oriënteren en lokaliseren	Luisteren naar en nadenken over meetkundige begrippen als voor, achter, naast, in, op, boven, onder, dichtbij, ver (bijvoorbeeld in voorleesverhalen en prentenboeken).	☒
	Luisteren naar en nadenken over meetkundige begrippen in relatie tot zichzelf en ten opzichte van zichzelf (het eigen lichaam).	☐
	Praten over concrete voorwerpen en situaties die niet direct zichtbaar zijn (voorstellingsvermogen) (bijvoorbeeld over speelgoed thuis of voorwerpen in de speelzaal, voorwerpen achter de kast).	☐
	Aanwijzen van voorwerpen in de ruimte, en ook met de ogen dicht wijzen waar deze voorwerpen zijn.	☒
	Bekijken van platen en aanwijzen waar wat te zien is (waar zie je de hond?).	☐
Construeren	Bouwen en construeren met materiaal (duplo, blokken, rails, kapla en ander bouw- en constructiemateriaal).	☐

Voor aanvang groep 1 heeft de leerling minimaal ervaring opgedaan met...		
	Namen van basisvormen (driehoeken, cirkels/rondjes, vierkantjes).	☐
	Namen van minimaal de basiskleuren (rood, blauw, geel, groen).	☐
	Groeperen van voorwerpen op kenmerken (kleur, vorm) (bijvoorbeeld met Logiblocks: zoek alle driehoekjes).	☐
	Vouwen met vouwblaadjes/papier.	☐
	Construeren met klei/plasticine/brooddeeg.	☐
Opereren met vormen en figuren	Bekijken van en spelen/experimenteren met schaduwen.	☐
	Bekijken van spiegelingen, experimenteren met spiegelen (het eigen lichaam, voorwerpen).	☐
	Maken en namaken van vormen en patronen (rijgen, stempelen, kleuren, mozaïek- en kralenplankfiguren (na)leggen).	☐

Sociaal-emotionele ontwikkeling

Het kind...		
Domein Zelfbeeld/ Ontwikkeling van identiteit	Benoemt zichzelf als 'ik'.	☒
	Gebruikt en begrijpt het woord 'wij'.	☐
	Ontdekt de verschillen en overeenkomsten tussen zichzelf en de andere kinderen in de groep.	☐
	Toont non-verbaal eigen gevoelens.	☒
	Kan basisemoties onderscheiden.	☒
	Krijgt controle over zichzelf.	☐
Domein Ontwikkeling van zelfstandigheid	Voelt zich op zijn/haar gemak in de eigen groep.	☒
	Durft te experimenteren/ probeert nieuwe dingen uit om grenzen te ontdekken.	☐
	Weet dat 'nee' zeggen een reactie oplevert van de ander.	☐
	Kan aangeven dat het hulp nodig heeft.	☒
	Wil graag dingen zelf doen.	☐
	Leert ervaren wat hij/zij al kan.	☐
	Kan zich waarschijnlijk grotendeels zelf redden .	☐
	Helpt actief mee met het opruimen van de gebruikte materialen.	☐
Domein Sociaal gedrag/ ontwikkeling van sociale vaardigheid	Kijkt veel naar andere kinderen.	☐
	Deelt ervaringen met een ander.	☒
	Probeert om met andere kinderen te spelen.	☒
	Kan al een beetje met andere kinderen iets delen.	☐
	Neemt een afwachtende houding aan bij het samenspel.	☒
	Zorgt voor andere kinderen.	☐
	Kan anderen al een beetje helpen en vindt dat ook fijn om te doen.	☐

Het kind...		
	Kan van tijd tot tijd op zijn/haar beurt wachten.	☐
	Denkt en handelt nog vanuit zichzelf bij wat mag en niet mag.	☐
	Staat open voor nieuwe situaties en opdrachten.	☐
	Kan eenvoudige gevoelens bij anderen waarnemen (inschatten).	☒
	Begint bewust patronen te ontdekken in het eigen gedrag en het gedrag van anderen.	☐
	Toont belangstelling en sympathie voor andere kinderen.	☒
	Accepteert dat het niet alles even goed kan.	☐
	Maakt aan een ander kind duidelijk wat hij/zij wel/niet wil.	☒
Domein Werkhouding en concentratie	Denkt en reageert vooral intuïtief.	☐
	Heeft plezier in het leren van nieuwe dingen.	☐
	Kan rustig werken voor een kortdurende periode.	☒
	Probeert zelf problemen op te lossen tijdens het werken.	☐
	Kan een bekende opdracht die duidelijk is, zelfstandig uitvoeren.	☒
Reactie uitgever	-	

